

Een postprandial speech

Door Leen 't Hart¹

Gehouden in 1970 tijdens het afscheidsdiner van het GCNA Congres te Spokane, in de staat Washington, in het Noordwesten van de VS

Bron: Wikipedia - Spokane

Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heren

Het is mij een grote eer en een waar genoegen om uitgenodigd te worden een speech te houden tijdens het banket voor dit Congres. In feite had ik geen idee wat een postprandial speech was! Ik was niet zeker of het ging om het prijzen van het eten en de kok of om u te waarschuwen om op uw gewicht te letten opdat u allemaal slank zou blijven. Nadat ik meer informatie had gekregen, wist ik min of meer wat er werd verwacht.

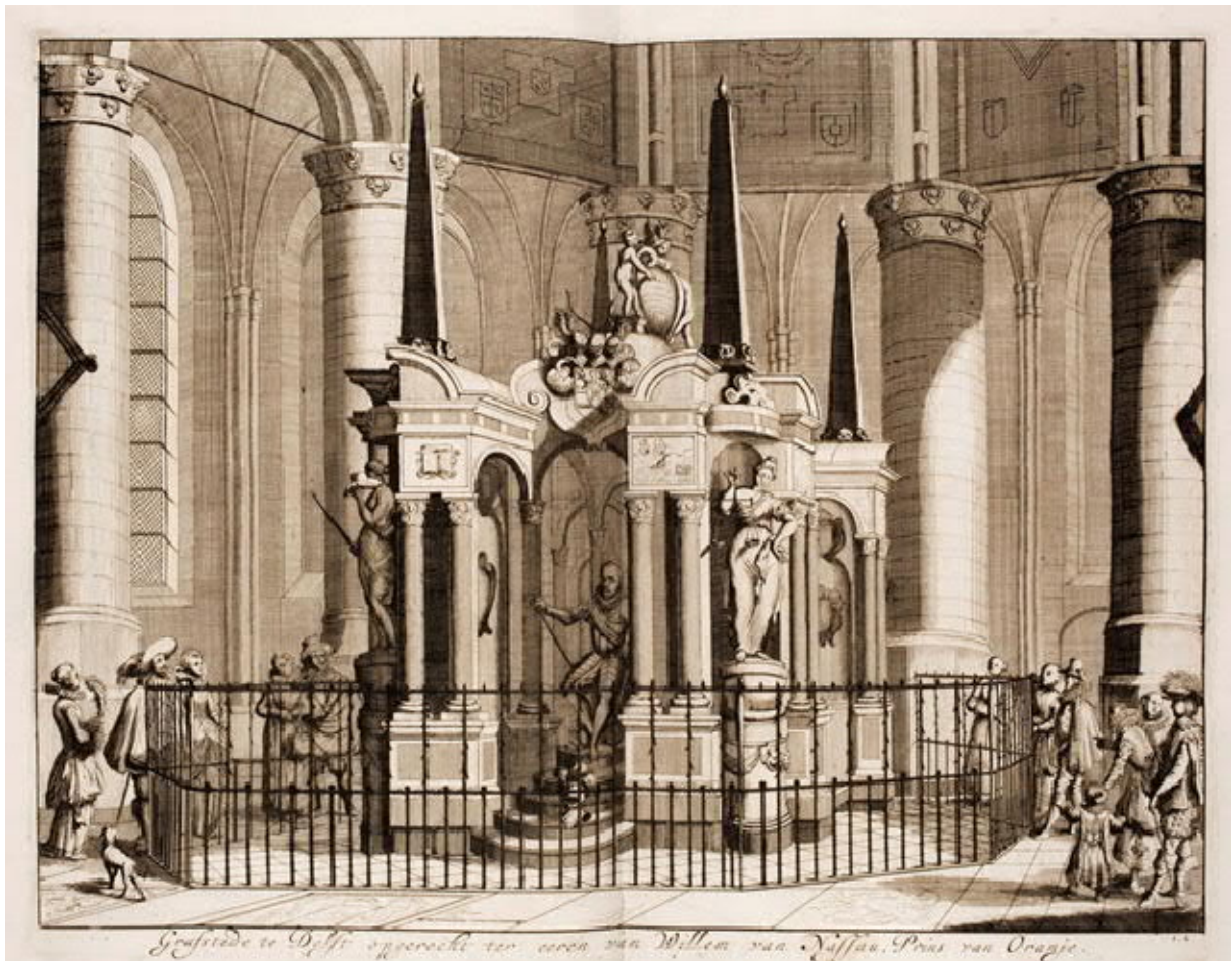
In de uitnodiging vroeg Harold Einecke me niet al te serieus te zijn, maar een beetje humoristisch. Ik hoop dat u begrijpt dat het niet gemakkelijk is om humoristisch te zijn in een vreemde taal; maar er zijn momenten waarop je dat kunt zijn zonder het te weten.

Grap over sinaasappels

Dit doet me denken aan een verhaal dat zich enkele jaren geleden afspeelde in Delft. Zoals u misschien weet, hebben wij in Delft de Nieuwe Kerk, gebouwd in de 15e eeuw. Alle leden van onze koninklijke familie brengen hun laatste bezoek aan de Nieuwe Kerk. Met andere woorden, ze zijn of worden daar begraven. Er is een prachtig grafmonument en een grote crypte in deze kerk.

¹ Naar het Engelstalige manuscript in het archief van Leen 't Hart. De vertaling door Google Translate is aangepast door Dr Laura J. Meilink-Hoedemaker.

Misschien weet u dat onze koninklijke familie uit het Huis van Oranje stamt, zoals de Engelse Koninklijke familie uit het Huis van Windsor komt. De oorspronkelijke provincie Orange ligt in Zuid-Frankrijk.

Grafmonument van Willem van Oranje in de Nieuwe Kerk in Delft – Bron: Wikipedia

Ooit leidde een van onze voormalige burgemeesters een groep belangrijke Engelse gasten rond door de Nieuwe Kerk. Op een gegeven moment legde hij uit voor wie het grafmonument was, maar hij informeerde zijn gasten niet over het Huis van Oranje. Oranje is in het Engels Orange, dat weer in het Nederlands sinaasappel betekent. Ik hoop dat u me kunt volgen. Toen hij met een serieuze stem zei: "Hier liggen de dode Oranges = Sinaasappels" keken de gasten keken om zich heen, maar ze konden nergens sinaasappels vinden! Dat was onbedoeld grappig.

Beiaarden in Noord Amerika vóór 1900

Aangezien ik uit Europa kom, verwacht u waarschijnlijk dat ik het over Europese beiaarden ga hebben. Ik zou dat kunnen doen, maar vooral wil ik u vertellen over de ontwikkeling van het carillon in de Verenigde Staten en Canada. De beiaardkunst is relatief nieuw voor Amerika, maar ik denk dat de belangstelling voor dit instrument voortdurend toeneemt. Slechts drie beiaarden in de VS dateren van vóór 1900. De stemming en toonkwaliteit van deze beiaarden waren vrij slecht. Het zijn beiaarden te:

a) Notre Dame (Indiana) met 23 klokken, gegoten in 1866 door de Franse klokkengieter Bollee (Orleans);

- b) Buffalo (New York) met 43 klokken van Van Aerschodt (Leuven) uit 1870;
- c) Philadelphia (Pennsylvania) met 25 klokken van Van Aerschodt uit 1882.

Naar de twintigste eeuw

Tussen 1870 en 1900, deed de eerwaarde Mr Simpson uit Sussex, Engeland, onderzoek bij allerlei klokken. Rond 1900 werkte de Engelse klokkengieter John Taylor samen met Simpson om regels voor het stemmen van klokken op te stellen. Taylor kon daarna een reeks goed gestemde klokken samenstellen, en de belangstelling voor het carillon nam toe.

Taylor leverde de eerste goed afgestemde reeks klokken in 1899 aan Iowa State College in Ames, Iowa. Het spel en werd in 1929 uitgebreid en in 1956 nog eens, resulterend in een mooi instrument van 49 klokken.

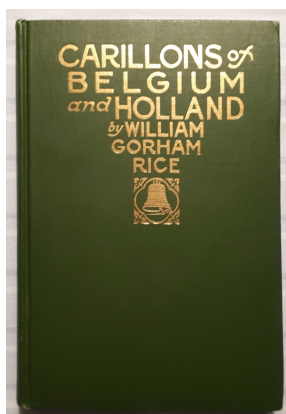
De eerste beiaarden in Amerika waren voornamelijk van Europese gieters: Taylor en Gillett and Johnston, en later Paccard en Petit en Fritsen. De enige Amerikaanse gieterij die een goed gestemde reeks klokken kon leveren, was Meneely uit Watervliet, New York. Op zondag 2 juni j.l. bespeelde ik dat Meneely carillon van 1929, dat nu is verplaatst van Trinity Church in Philadelphia naar de nieuwe Trinity Church in Newtown, Pennsylvania. Het is een erg mooi instrument van drie octaven, dat in een open toren hangt met vijfentwintig klokken van Meneely en het bovenste octaaf van Petit en Fritsen.

Jullie kennen allemaal de naam van Paul Revere en zijn legendarisch rit in 1775, maar weet je dat hij ook een klokkengieter was? Voorbeelden van zijn werk hangen onopvallend in veel afgelegen torenspitsen en torens langs de Oostkust.

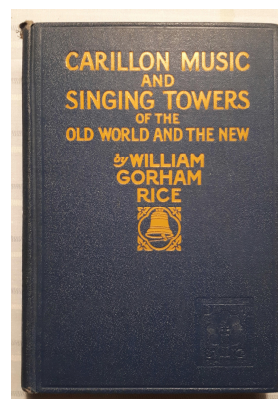
Tussen de twee Wereldoorlogen

Pas na de Eerste Wereldoorlog werd in Amerika een goed afgestemd, compleet carillon geïnstalleerd. In 1922 werden twee beiaarden geïnstalleerd – de een, gegoten door Taylor, in de Metropolitan Church van Toronto en de ander, gegoten door de andere Engelse klokkengieter, Gillett and Johnston, in de Kerk van Our Lady of Good Voyage, de Portugese Visserskerk in Gloucester, Massachusetts.

William Gorham Rice uit Albany, New York, was ook van groot belang voor de verdere ontwikkeling van het carillon. Hij bezocht Europa een paar jaar voor de Eerste Wereldoorlog en was zo onder de indruk van het geluid van de klokken in Nederland en België, dat hij een boek schreef met de titel "Beiaarden van België en Nederland." Na de oorlog verscheen een tweede, uitgebreide uitgave. Hij noemde deze "Beiaardmuziek en zingende torens van de oude wereld en de nieuwe."

Rice 1914 – collectie Meilink

Rice 1925 – collectie Meilink

Sinds 1922 zijn veel beiaarden direct of indirect onder zijn invloed geïnstalleerd. De tweede naam die we ontmoeten in de geschiedenis van de Amerikaanse Beiaardkunst is die van Kamiel Lefévere, een Vlaamse beiaardier, die in 1924 het carillon van Cohasset, Mass. inhuldigde. Dit carillon had maar 23 klokken; maar als gevolg van Lefévere's optreden werden er 20 klokken toegevoegd in 1925. In 1928 werden er ook acht basklokken toegevoegd om het carillon op 51 klokken te brengen.

In 1927 en 1928 werden veel beiaarden geïnstalleerd in Amerika door zowel Taylor als Gillett and Johnston.

In 1927:

Chicago, Illinois, 43 klokken door Gillett and Johnston
Germantown, Pennsylvania, 48 klokken door Taylor
Princeton, New Jersey, 56 klokken door Gillett and Johnston
Ottawa, Canada, 53 klokken door Gillett and Johnston
Albany, New York, 60 klokken door Taylor
Toronto, Canada, 23 klokken door Gillett and Johnston

In 1928:

Lake Wales, Florida, 53 klokken door Taylor
Indianapolis, Indiana, 49 klokken door Taylor
Springfield, Massachusetts, 48 klokken door Taylor

Vóór de Tweede Wereldoorlog waren er in de VS en Canada bij elkaar 18 kleine klokkenspellen van twee octaven of meer, 18 middelgrote klokkenspellen van drie of meer octaven en 25 grote klokkenspellen van vier of meer octaven.

Na de Tweede Wereldoorlog

Na 1945 werden er steeds meer beiaarden geïnstalleerd in Noord Amerika en momenteel zijn er meer dan 125. In vergelijking met Nederland zijn dat er toch niet veel. Er zijn in ons kleine land, half zo groot als South Carolina, meer dan 140 beiaarden; daarom is er nog voor de GCNA nog veel werk te doen om van het carillon een bekender instrument te maken.

Misschien wel een van de redenen voor zoveel beiaarden in Nederland is het feit dat bijna elke stad van enig belang en zelfs kleinere dorpen een beiaard hebben. Het carillon is een deel van de gemeenschap, en het is meestal eigendom van de hele gemeenschap. Het is niet alleen een muziekinstrument vóór ons, nee, het is ook van ons.

Repertoire

Het carillon wordt niet alleen gebruikt voor officiële concerten, maar ook voor zogenaamde marktbespelingen. Op marktdagen, die één dag per week in elke stad gehouden worden, verwacht iedereen beiaardmuziek omdat het een deel is van de sfeer van zowel onze oude als nieuwere steden.

Op de avond van 4 mei, wanneer herdenkingsdiensten worden gehouden ter nagedachtenis aan de mensen die omkwamen in de Tweede Wereldoorlog, moet de beiaardier vaak spelen. Dan speelt hij meestal geestelijke liederen en ernstige composities. Maar op 5 mei, Bevrijdingsdag, moet hij zo opgewekt mogelijk spelen. Dan speelt hij vaderlandse liederen, marsen, dansen, enzovoort.

De Nieuwe Kerk in Delft tijdens een marktdag
Foto 1986 – Laura Meilink

De beiaardier moet ook het liturgische jaar volgen. Daarnaast speelt hij voor Sinterklaas op 5 december. In sommige steden, Delft bijvoorbeeld, kunnen bruid en bruidegom bij hun huwelijk in het stadhuis of de kerk om beiaardmuziek vragen. Het carillon wordt veel gebruikt. Iedereen hoort het carillon als het wordt bespeeld soms zonder het te weten, soms ook luistert men met aandacht.

Anecdote 1 - sleutels

Dit herinnert me eraan dat ik, toen ik ooit – op 5 april 1952 - het carillon van Culemborg in Nederland inhuldigde, na mijn concert naar beneden kwam en de deur van de toren op slot vond. Ik had geen sleutel; dus ging ik weer naar boven en speelde telkens de eerste regel van een zeer bekend volksliedje genaamd "In naam van Oranje, doe open de poort." ja, weer uit het Huis van Oranje en niet van een gewone sinaasappel. En in een mum van tijd was de deur open. Sleutels zijn soms echte problemen. Denk aan de reis die je moet maken om de sleutels van de Nederlandse beiaard in Arlington te bemachtigen!

Ik had nog een probleem met een sleutel, namelijk toen ik het carillon van het Raadhuis in Keulen in Duitsland inhuldigde. Ik had geen moeite met het officiële concert in de ochtend, maar ik had toegezegd om 's avonds opnieuw te spelen. In die periode was het stadhuis in restauratie en er stond een hek om de toren. Ik had alleen een sleutel voor de deur van de toren, maar geen sleutel van het hek. Dit was voor mij geen echt probleem: ik klom over dat hek. Maar een dame aan de overkant van de straat zag me klimmen en belde de politie met de boodschap dat er een inbreker in het Raadhuis was. Ik had nog maar een paar stappen in de toren geklommen toen ik het geluid van politieauto's met gillende sirenes hoorde. Gelukkig was mijn vrouw op straat, zodat ze kon uitleggen wat er gebeurd was. Aan het einde van mijn programma speelde ik een aantal bekende Duitse volksliedjes en iedereen zong mee, inclusief de politieagenten.

Anecdote 2 – Brazilië

Een ander incident betrof de inhuldiging van het carillon van de kathedraal van Sao Paulo in Brazilië in januari 1959. Ik moest het eerste concert spelen om 7 uur 's avonds na de vespers. 's Middags ging ik alvast naar de toren voor een laatste controle van het carillon. Toen ik op het enorme plein voor de kathedraal kwam, ongeveer 100 bij 300 meter groot, stond daar een enorme mensenmenigte. Ik vroeg waarom er zoveel mensen op de been waren. "Maar meneer, weet u niet dat vanavond in de toren van de kathedraal 66 klokken gaan zwaaïen? Dat zal een enorm geluid zijn!" Dat was nog maar rond het middaguur.

's Avonds om 7 uur was het hele plein overvol. Verschillende schattingen gingen van 120.000 tot 200.000 mensen. Bussen konden niet rijden. Auto's en trams werden tegengehouden. Ik hoor nog steeds de "Viva, viva, viva" opklinken tegen de toren toen ik het eerste nummer van mijn programma, het Braziliaanse Volkslied, had gespeeld.

De kathedraal aan de Plaza van Sao Paulo

Bron: Wikipedia

Na een uur spelen was mijn officiële programma klaar. De menigte ging echter niet weg; en zij vroegen alsmaar om toegiften. Dus ik speelde nog een paar uur. Het was de laatste week van januari – een warme zomernacht. En op het einde werd ik gevraagd om "Stille nacht" te spelen. Ik speelde het zo zacht mogelijk op de kleinste klokken. Iedereen, die de toonkwaliteit van de kleine Petit en Fritsen klokken kent in Springfield, Illinois, weet hoe ver de toon draagt. Deze enorme menigte was zo stil dat men een speld kon horen vallen.

Toen ik in 1951 het carillon van Vila Formosa, een voorstad van Sao Paulo in Brazilië, inhuldigde, waren er ook zoveel luisteraars, geschat op tussen de 50.000 en 80.000. De wegen waren helemaal geblokkeerd. Zelfs de aartsbisschop, Don Gonzales de Vasconceiles Motta

(wat een naam), kon de toren niet op tijd bereiken. Een escorte van de Braziliaanse motor-politie kon hem niet helpen, en je weet niet wat de Braziliaanse motoragenten zijn. Ik moest spelen van 3 uur 's middags tot 7 uur 's avonds voordat de mensen tevreden waren.

Vila Formosa – de kerk

Vila Formosa – de mensenmassa

Beide foto's uit het archief van Leen 't Hart

Improviseren

Ik denk dat de belangstelling van de luisteraars zal toenemen wanneer de beiaardier uit de "ivoren toren" komt en andere muziek speelt dan alleen de zogenaamde "high brow" muziek. Hij moet niet vergeten dat hij vaak luisteraars heeft met minder muzikale vorming dan hij. Dit geldt vooral in steden waar een nieuw carillon is geïnstalleerd en waar het publiek niet precies weet wat het kan verwachten. Ik ben daarom van mening dat de beiaardier ook bekende muziek in zijn programma moet opnemen.

De meest bekende melodieën zijn vaak volksliedjes. Het is belangrijk dat een beiaardier kan improviseren op dergelijke melodieën, zodat ze duidelijk en herkenbaar zijn. Soms moeten deze ook met grote virtuositeit, en vooral muzikaal worden gespeeld. Hij moet niet denken dat het maar een volkslied of een geestelijk lied is.

De enige beperking die ik hier wil vermelden is dat de melodie voldoende muzikale waarde moet hebben. Ik denk dat we in Europa geluk hebben dat we veel mooie en muzikale melodieën van hoge kwaliteit hebben. Dit geldt met name voor onze oude volksliedjes en geestelijke liederen. Ook van groot belang is het feit dat zij bekend zijn.

Amerikaanse liedjes

Ik ben bang dat veel van de echt Amerikaanse volksliedjes bij jullie niet zo bekend zijn. Er zijn zeker verschillende mooie, originele Amerikaanse volksliedjes van grote muzikale waarde. Ik wil graag de namen van een aantal van hen noemen en ik zou graag willen weten of ze bekend zijn bij u:

"Acres of Clams" (Het lied van de oude kolonisten), "Black is the color of my true loves hair", "Blow candles out", "Colorado Trail", "Every night when the sun goes in", "Haul away, Joe", "Johnny is gone away for a soldier", "The Riddle song" en "Oh Shenando".

Enkele andere voorbeelden van mogelijk wel bekende nummers, maar naar mijn mening van te weinig muzikale waarde, zijn: "Home on the range", "Down in the valley", "Daisy B", "Old Smokey", "Red River Valley", en "Oh dem golden slippers".

Melodieën van grote muzikale waarde zijn vaak te vinden onder de Negro-spirituals. Deze moet men niet verwarren met sommige gospelliedjes die vooral commercieel kunnen zijn. En natuurlijk zijn er geestelijke liederen die vaak van grote waarde zijn en meestal vrij bekend. Ik denk dat de heer Roy Hamlin Johnson het met mij eens zal zijn dat het arrangeren van deze liederen voor het carillon veel voldoening geeft.

In feite heb ik een van mijn Amerikaanse studenten beloofd dat ik een aantal Amerikaanse volksliedjes zal arrangeren. Ik zal het zeer op prijs stellen als u mij melodieën wilt sturen, die bij het grote publiek vrij bekend zijn, zodat ik daaruit een goede keus kan maken.

Programma opbouw

Naar mijn persoonlijke mening en die van anderen in heel Europa, gebaseerd op een traditie van bijna 100 jaar, moet een evenwichtig beiaardprogramma voor een concert of bespeling het volgende bevatten:

- a. originele beiaardcomposities.
- b. composities voor andere instrumenten, maar dan alleen zó dat de muzikale structuur niet te veel wordt gewijzigd - bijvoorbeeld de grote orgelpreludes en fuga's van Bach, een symfonie van Beethoven, of het "Halleluja Koor" uit de Messias.
- c. volksliedjes, geestelijke liederen, negro-spirituals, en nieuwere liederen mits met voldoende muzikale waarde zoals "Summertime" door Gershwin, "Climb every mountain" door Rodgers, en zelfs sommige van de liederen van Stephen Forster.

Het enige probleem is dat de beiaardier niet alleen in staat moet zijn om zijn instrument te bespelen, maar ook voldoende muzikaal inzicht moet hebben om de waarde van een melodie te herkennen. Het is inderdaad moeilijk, maar men moet ergens de grens trekken. Deze lijn zal niet hetzelfde zijn voor iedereen, dus we zullen een beetje afwisseling krijgen. Daarom moet je niet schieten op iedere persoon die niet precies denkt als jij! Respecteer ook de mening van een collega, ook als je hem niet kunt overtuigen dat jouw mening veel beter is.

Public Relations

Tot slot wil ik uw aandacht vestigen op de volgende informatie:

De Nederlandse Beiaardschool heeft een catalogus gepubliceerd met ongeveer 100 beiaardcomposities, 150 arrangementen voor beiaard en 150 arrangementen van volksliederen, kerkliederen, enz. Ik kan een exemplaar van de catalogus sturen naar iedereen die geïnteresseerd is en mij zijn adres geeft. Dan kunt u de composities bestellen die u interessant vindt.

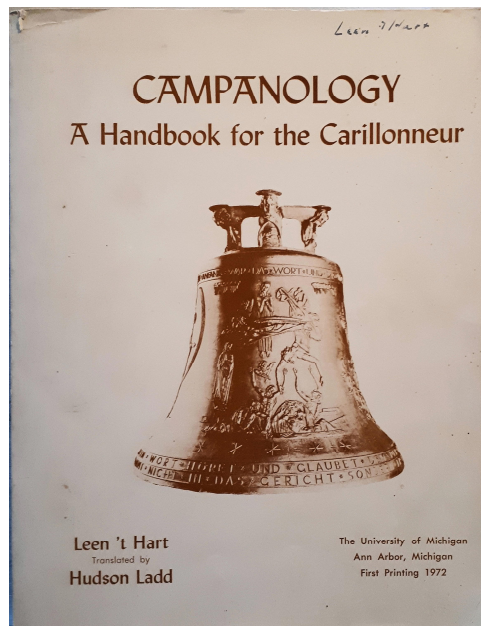
CATALOGUS VAN GELICHTDRUKTE BEIAARDWERKEN, ARRANGEMENTEN VOOR BEIAARD
EN VOLKSLIEDJES. NEDERLANDSE BEIAARDSCHOOL, AMERSFOORT. November '71

Nummer	Componist	Bewerker	Titel	Octa-ven
An 1	Anonymus		Fishers Hornpipe	2
And 1	Andriessen J.		Aria all' Aria "Allen moeten samenzweren tegen de oorlog" (Erasmus) ("Mankind must conspire against war")	4

Catalogus van november 1971, fragment van bladzijde 1 - Collectie Meilink

Over enkele maanden verschijnt de Engelse vertaling door Dick Ladd van de cursus Campanologie van de Nederlandse Beiaardschool. Als u geïnteresseerd bent, vermeld dit dan ook. Ook de composities van Johan Berghuis, die zich bevinden in het Stadsarchief in Delft, worden binnenkort gepubliceerd.

Ik hoop dat zoveel mogelijk Amerikaanse beiaardiers zullen deelnemen aan het komende Wereldcongres voor Beiaardiers in Rotterdam (1972). Daarbij zullen interessante concerten, tentoonstellingen, bezoeken aan klokkengieterijen, excursies naar belangrijke beiaarden, en, natuurlijk, sightseeing zijn inbegrepen.

Handboek campanologie – 1970/1972 – collectie Meilink

Tot slot

Dames en Heren, dit is ongeveer het einde van mijn toespraak. Ik hoop dat ik U niet te veel heb verveeld. Ik ben van mening dat het Congres, dankzij de organisatoren, opnieuw een succes was. Mijn persoonlijke dank voor alle vriendschap en gastvrijheid voor mij en mijn vrouw in het bijzonder door meneer en mevrouw Gaiser en meneer en mevrouw Einecke evenals door Dean en Mevrouw Coombs en dominee en mevrouw Parsons. Ik dank u allen voor uw aandacht

Ik wens u allen een aangenaam jaar met veel succes en welzijn tot het volgende Congres waar, als God wil, we allemaal elkaar weer hopen te ontmoeten.

Leen 't Hart aan het klavier in Spokane. Herman Bergink uit Vancouver CAN kijkt toe
Collectie Leen 't Hart

Congresfoto Spokane 1970 - Middenvoor de GCNA president Bud Slater, links daarachter Leen 't Hart
Collectie Leen 't Hart